

ZINTEGROWANY SYSTEM KONTROLI, ZBIERANIA DANYCH EPIDEMIOLOGICZNYCH I ANALIZY STATYSTYCZNEJ W PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ

Przemysław Biliński, Główny Inspektorat Sanitarny

Jednostki administracji publicznej, działając zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym, podejmują zadania i zmagają się z problemami związanymi z niemal wszystkimi aspektami życia społecznego. W każdym z tych obszarów muszą identyfikować aktualną sytuację oraz opracowywać plany działań, rozwoju i oceniać zachodzące zmiany. Na każdym etapie pomocne są narzędzia analizy i prezentacji danych, gdyż tylko rzetelna wiedza wyciągnięta ze zgromadzonych danych może być podstawą prawidłowo realizowanych działań.

Główny Inspektorat Sanitarny, wykonując swoje zadania statutowe oraz działając za pośrednictwem swoich organów terenowych, realizuje zadania związane m.in. z bezpieczeństwem żywności i żywienia, szeroko rozumianą higieną, analizą i oceną oraz monitorowaniem sytuacji epidemiologicznej kraju, zapobieganiem i zwalczaniem chorób zakaźnych i zakażeń u ludzi. Oprócz zadań bezpośrednio powiązanych z naszym zdrowiem i bezpieczeństwem, ważnym obszarem działalności jest profilaktyka i promocja zdrowia, w ramach której Główny Inspektorat Sanitarny (GIS) współpracuje przy opracowywaniu i wdrażaniu ogólnopolskich programów profilaktycznych, np. „Krajowego Programu Zapobiegania Nadwadze, Otyłości i Chorobom Przewlekłym” czy też programu „Trzymaj formę”. Programy te mają za zadanie poprawę sposobu żywienia, zwiększenie aktywności fizycznej i poprawę stanu odżywienia ludności w Polsce w celu zatrzymania epidemii nadwagi i otyłości oraz zmniejszenia wydatków na ochronę zdrowia, zgodnie z zawsze obowiązującą zasadą, że lepiej zapobiegać niż leczyć.

Po przeprowadzeniu odpowiedniego programu profilaktycznego należy ocenić jego rezultaty i skuteczność. W tym właśnie celu prowadzone są badania ankietowe uczestników poszczególnych programów. Każde z dotychczas prowadzonych przez GIS badań ankietowych, niezależnie od zagadnienia, jakiego dotyczyło, dawało rzetelne i ciekawe informacje o aktualnie występującej sytuacji i skali badanego zjawiska. Część z tych badań dotyczyła określenia skuteczności prowadzonych wieloletnich programów profilaktycznych (np. zapobiegania próchnicy). W związku z tym jednorazowe wykonanie badania na wybranych respondentach, które daje jedynie informacje o aktualnym stanie badanego zjawiska, jest niewystarczające. Aby zwiększyć swoją wiedzę w zakresie oddziaływania

programów profilaktycznych oraz aby uzyskać możliwość dokładnej oceny wpływu tych programów, postanowiono wdrożyć systemowe podejście do monitorowania i ewaluacji programów, przy użyciu regularnego, odbywającego się w zadanych odstępach czasu, badania ankietowego wykonywanego przy wykorzystaniu efektywnych technologii IT. Pierwszym projektem, w ramach którego postanowiono zastosować takie podejście, był program „Badania zwyczajów żywieniowych, zdrowotnych i dobrobytu młodzieży gimnazjalnej w Polsce”. Jest to pierwszy tak duży projekt badawczy w naszym kraju, który dotyczył tak szerokiego zakresu badanych zjawisk.

W ramach tego programu anonimowemu badaniu ankietowemu podlega ok. 24 000 gimnazjalistów oraz ich rodziców w całym kraju, a badanie to będzie powtarzane w celu oceny zachodzących zmian. Gimnazja wylosowane do badania zostały tak dobrane, aby próbka były reprezentatywna dla:

- ◆ całego kraju,
- ◆ poszczególnych województw,
- ◆ gmin miejskich i wiejskich.

Ze względu na rozległy charakter projektu, który jest koordynowany przez Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne, a realizowany w terenie przez pracowników Stacji Powiatowych, niezbędne było zastosowanie wydajnego systemu do wprowadzania i przechowywania danych ankietowych, tak aby ankietę po otrzymaniu wypełnionych kwestionariuszy mógł je od razu przenieść do wersji elektronicznej.

W tym celu GIS wspólnie z firmą StatSoft wdrożył „Zintegrowany system do wprowadzania i gromadzenia danych ankietowych”. System ten składa się ze specjalnie zaprojektowanej bazy danych oraz *webowego* interfejsu użytkownika. Baza danych została zoptymalizowana pod kątem gromadzenia odpowiednich informacji, jakimi są odpowiedzi na pytania z ankiety, a następnie przeprowadzenia ich odpowiedniej analizy. Natomiast dzięki interfejsowi każdy z ankietów może on-line wprowadzać wyniki ankiet przy użyciu komputera wyposażonego jedynie w przeglądarkę WWW i dostęp do sieci Internet, a każda ankieta jest wprowadzana i przekodowywana w dokładnie ten sam sposób. Dzięki wdrożeniu tego systemu, możliwe jest szybkie przeprowadzenie i przeniesienie do wersji elektronicznej tysięcy ankiet z tak dużego programu badawczego. Po wprowadzeniu ostatniej ankiety, specjaliści firmy StatSoft od razu mogą przystąpić do wykonywania odpowiedniej analizy zgromadzonych danych, która będzie podstawą do przygotowania kompleksowego raportu z zakresu zwyczajów żywieniowych i zdrowotnych młodzieży gimnazjalnej 2009.

Bardzo istotny i wart podkreślenia jest fakt, że wdrożony Zintegrowany system zbierania i gromadzenia danych ankietowych będzie wykorzystywany do prowadzenia wszystkich realizowanych przez GIS badań i kontroli, które do tej pory były realizowane w postaci papierowych kwestionariuszy. Co więcej, system domyślnie pracuje on-line, dzięki czemu ankietę wyposażony w odpowiedni sprzęt przenośny, może podczas przeprowadzania badania z respondentem wpisywać odpowiedzi na poszczególne pytania na bieżąco.

Każdorazowo, przed każdym nowym badaniem, do systemu zostanie wprowadzony schemat odpowiedniej ankiety oraz zdefiniowana lista uprawnionych użytkowników, a wprowadzane dane będą automatycznie gromadzone w specjalnie zaprojektowanej bazie danych.

Dzięki zastosowaniu w GIS jednego, zintegrowanego systemu w jednym miejscu utworzona zostanie składnica informacji, w której przechowywane będą wyniki wszystkich prowadzonych badań, ich kolejnych edycji oraz kontroli, do których będzie można w każdym momencie sięgnąć lub wykonać wymaganą analizę, zestawienie lub porównać uzyskane pomiędzy kolejnymi edycjami odpowiedzi.

Systemowe podejście do prowadzenia projektów badawczych (badań ankietowych, kontroli itp.) jest niezwykle istotne, jeśli chodzi o fakt rzetelności gromadzonych informacji, ale również pod względem efektywności prowadzonych działań. Raz opracowany i wdrożony do wszelkiego typu działań odpowiedni standard prowadzenia takich projektów gwarantuje jego szybką i sprawną realizację. Kluczem do sukcesu, oprócz dysponowania odpowiednimi procedurami i narzędziami, jest zespół wyszkolonych i doświadczonych pracowników, którzy dobrze wiedzą, jak wykonywać takiego rodzaju zadania.